

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №10

София, 3 декември 2009 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Евгени Танчев

Членове: Емилия Друмева
Владислав Славов
Димитър Токушев
Благовест Пунев
Пламен Киров
Красен Стойчев

Георги Петканов
Ванюшка Ангушева
Цанка Цанкова
Стефка Стоева
Румен Ненков

при участието на секретар-протоколита Росица Симова разгледа в закрито заседание на 3 декември 2009 г. конституционно дело № 12/2009 г., докладвано от съдията Красен Стойчев.

Делото е образувано на 18.08.2009 г. по искане на главния прокурор за установяване, на основание чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията във връзка с чл.150, ал.1 от Конституцията, противоконституционността на чл.2 от Закона за уреждане на правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.82 от 1991 г., изм.ДВ, бр.44 от 2009 г.); на § 7, т.1 в частта относно ал.3 на чл.7; на § 10; на § 11, ал.3 и на §12 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за уреждане на правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.ЮО от 2008 г., изм. ДВ, бр.44 от 2009 г.).

Според главния прокурор разпоредбата на чл.2 Закона за уреждане на правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове

(ЗУПГМЖСВ) противоречи на чл.4, ал.1 от Конституцията, защото в правовата държава основите на правовия ред трябва да важат в еднаква степен за всички правни субекти. Атакуваната разпоредба обаче лишава някои граждани, които притежават многогодишни жилищно-спестовни влогове от право на компенсация. Член 2 ЗУПГМЖСВ противоречи и на чл.17, ал.5 от Конституцията предвид обстоятелството, че част от гражданите с многогодишни жилищно-спестовни влогове губят права без да получат каквото и да е обезщетение. В искането се твърди, че от своя страна и § 7, т.1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за уреждане на правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ЗИДЗУПГМЖСВ), в частта му относно чл.7, ал.3 ЗУПГМЖСВ, противоречи на чл.4 ал.1 и чл.17, ал.5 от Конституцията, тъй като той лишава граждани, които са придобили или започнали изграждането на жилища преди 3 август 1992 г. от право на парична компенсация. Параграф 11, ал.3 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ според главния прокурор също противоречи на чл.4, ал.1 и чл.17, ал.5 от Конституцията, защото лишава от правото на легова индексация граждани, включени в окончателните списъци, които не са придобили или не са започнали изграждане на жилище в срок от 5 години от влизането в сила на ЗИДЗУПГМЖСВ. Най-сетне, както се посочва в искането §10 и § 12 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ противоречат на чл.4, ал.1 и чл.17, ал.5 от Конституцията защото, както се посочва в искането, те отнемат придобити права, по-специално обезсилват се *ex lege* за в бъдеще жилищните компенсаторни записи, които са ценни книжа и се отчуждава частна собственост, без в същото време някои от притежателите им да получават обезщетение.

С определение от 29 септември 2009 г. съдът е допуснал искането на главния прокурор за разглеждане по същество и е конституирал като заинтересовани страни по делото Народното събрание, Министерския

съвет, министъра на финансите, министъра на регионалното развитие и благоустройството, Националния компенсаторен жилищен фонд, омбудсмана на Република България, Сдружението на притежателите на компенсационни инструменти.

В изпълнение на предоставената им възможност становища по делото са представили министърът на финансите, министърът на регионалното развитие и благоустройството, Националният компенсаторен жилищен фонд, омбудсманът на Република България, Сдружението на притежателите на компенсаторни инструменти.

Министърът на финансите счита, че искането на главния прокурор е неоснователно. Според него чл.2 ЗУПГМЖСВ не противоречи на принципа за правовата държава, тъй като условията кои граждани да бъдат финансово компенсирани са установени със закон. Практиката у нас е тъкмо със закон да се регламентира задължение за обезщетяване или компенсиране на определена група граждани, например чл.7, ал.3 от Законът за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти, чл.2, ал.7 от Законът за обезщетяване на собственици на одържавени имоти и др. Искането за отмяна на § 10 ЗИДЗУПГМЖСВ според министъра на финансите също е неоснователно. Временните удостоверения, които са били издадени по отменения с него § 9 не са ценни книжа и не са част от държавния дълг и липсва уредба за тяхното търгуване на фондовата борса и на неофициалния пазар на компенсаторни инструменти, поради което тяхното придобиване е станало в нарушение на установените правила за търговия. Тези непарични платежни инструменти не са включени в групата на компенсаторните инструменти, посочени в чл.2 от Закона за сделките с компенсаторни инструменти (ЗСКИ). Най-сетне, според министъра на финансите отмяната на § 9 няма характер на принудително отчуждаване по смисъла на чл.17, ал.5 от Конституцията.

Министърът на регионалното развитие също счита, че искането на главния прокурор е неоснователно. Според него това е така, защото в

правовата държава законодателят е този, който преценява по целесъобразност как да се защитават правата на гражданите, притежавачи жилищно-спестовни влогове. Чл.2 и чл.7, ал.3 ЗУПГМЖСВ и § 11, ал.3 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ не противоречат на чл.17, ал.5 от Конституцията, тъй като вложителите не са лишени от права и нищо не им се отнема. Параграф 10 и § 12 ЗИДЗУПГМЖСВ не следва да бъдат обявявани за противоконституционни понеже с тях се преодоляват създали се противоречия, нарушения и непълноти в закона и се възстановяват правата на добросъвестните граждани; още повече временните удостоверения, издадени по отменения § 9 ЗИДЗУПГМЖСВ не са компенсаторни инструменти по ЗСКИ.

Националният компенсаторен жилищен фонд също счита, че искането на главния прокурор трябва да бъде отхвърлено. Според него чл.2 ЗУПГМЖСВ не противоречи на чл.4, ал.1 от Конституцията защото съдържащите се в закона условия, макар и изменяни във времето, принципно са били едни и същи и се отнасят еднакво към всички притежатели на жилищно-спестовни влогове. Колкото до § 7, т.1 в частта му относно чл.7, ал.3 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗУПГМЖСВ, той възстановява § 9 ЗИДЗУПГМЖСВ от 1992 г. Неоснователно е и искането за отмяна на § 10 и § 12 ЗИДЗУПГМЖСВ, тъй като преобразуваните спестовни числа в жилищни компенсаторни записи не представляват ценни книжа. Според Националния компенсаторен фонд обаче искането на главния прокурор за отмяна на § 11, ал.3 ЗИДЗУПГМЖСВ е основателно защото определеният в него петгодишен срок е твърде кратък за изплащането на финансови компенсации, предвид недостатъчните средства, отпускани от държавния бюджет.

Омбудсманът на Република България подкрепя искането на главния прокурор. Съображението му е, че някои граждани, титуляри на жилищно-спестовни влогове са лишени от право на компенсация и това противоречи

на чл.4 ал.1 от Конституцията. Недопустимо е, според чл.4, ал.1 и чл.17, ал.5 от Конституцията да се отнемат и ценни книжа на гражданите.

Сдружението на притежателите на компенсаторни инструменти също подкрепя искането на главния прокурор и възприема неговите аргументи. Чл.2 ЗУПГМЖСВ и § 7, ал.1 и § 11,ал.3 ЗИДЗУПГМЖСВ лишават гражданите от обезщетение, нещо което е недопустимо в правовата държава. Параграф 10 и § 12 ЗИДЗУПГМЖСВ отнемат придобити права на гражданите.

Конституционният съд, след като обсъди доводите, изложени в искането и в постъпилите по делото писмени становища, за да се произнесе, взе предвид следното:

1. В чл.2 ЗУПГМЖСВ законодателят е преценил, че за да могат гражданите, които са открили към 31 декември 1990 г. жилищно-спестовни влогове, да получат финансова компенсация по този закон за натрупаните от тях спестовни числа, трябва да отговарят на определени изисквания. Според главния прокурор, като е въвел тези условия, законодателят третира неравно гражданите с жилищно-спестовни влогове и така е нарушил чл.4, ал.1 от Конституцията. Този текст обявява Република България за правова държава. Очевидно искането поставя въпроса за необходимостта законодателната власт да се съобразява с принципа за правовата държава, но не толкова по отношение начина на приемане на законите, колкото относно допустимите параметри и съдържанието на възприеманите законодателни положения, вкл. и с оглед възможността да се установяват определени нормативни изисквания във връзка с придобиването или изгубването на права.

Принципът за правовата държава несъмнено детерминира и пряко засяга упражняването на публичната власт от всички държавни органи. Той обвързва и законодателя при осъществяването на неговата дейност (Решение № 17 от 1999 г. по к.д. № 14 от 1999 г.), в т.ч. и с оглед решенията, които взема, да се съобразява с определени принципи и

правила. В сферата на законодателната дейност принципът на правовата държава се проявява като изискване към действащите закони не само и не толкова с оглед процедурата на приемане и външното им оформяне, но и от гледна точка на тяхното съдържание и мястото им в правната система. Целта е тя да се ръководи не от случайния фактор и силата на властта, а от духа и разпоредбите на Конституцията.

По-главните елементи на зависимостта на законодателя от принципа на правовата държава изрично са посочени в Конституцията. Всяко едно законодателно разрешение, както от гледна точка на процедурата на неговото приемане, така и на неговото съдържание не бива да влиза в противоречие с принципите и отделните разпоредби на Конституцията (чл.5, ал.1 от Конституцията). По-нататък, недопустимо е ретроактивното действие на наказателния закон (чл.5, ал.3 от Конституцията), а както е приел Конституционният съд и на данъчните закони (Решение № 9 от 1996 г. по к.д. № 9 от 1996 г.), Други елементи на принципа на правовата държава по отношение законодателната дейност са задължението да се публикуват нормативните актове и правилото за *vacatio legis* (чл.5, ал.5 от Конституцията), равенството на гражданите пред закона (чл.6 от Конституцията), резервата на Конституцията дадена материя да може да бъде уредена само със закон, да бъде стриктно спазвана (Решение № 6 от 2002 г. по к.д. № 9 от 2002 г.).

Конституцията разбира се не дава изчерпателен и системно подреден каталог на различните аспекти, по които законодателната дейност трябва да се осъществява в правовата държава. Те обаче могат да бъдат извлечени от логиката и системата на началата, на които Конституцията се основава. Принципът на правовата държава изисква от законодателя да бъде последователен и предвидим, да не допуска създаването на взаимоизключваща се правна уредба (Решение № 5 от 2000 г. по к.д. № 4 от 2000 г.; решение № 9 от 1994 г. по к.д. № 11 от 1994 г.). Приеманите от него закони е необходимо да гарантират правната сигурност, в т.ч. като се

зачитат придобитите от гражданите и юридическите лица съгласно закона права и да не ги променя в полза на държавата и във вреда на гражданите и юридическите лица (Решение № 7 от 2001 г. по к.д. № 1 от 2001 г.). При съставянето на законите в правовата държава законодателят трябва да търси решения, които да задоволяват справедливия интерес (вж. Преамбюла на Конституцията и Решение № 1 от 2005 г по к.д. № 8 от 2004 г) в рамките на модела, който Конституцията задава, а не инцидентно или под влияние на случайни фактори да въвежда рестрикции и да установява привилегии, нито да предоставя права, които не могат да бъдат упражнявани. Най-сетне, в правовата държава подобните случаи трябва да се третират еднотипно и да не се допуска диференциация в законодателните разрешения по чужди на Конституцията критерии.

Осъществяваната по този начин в рамките на Конституцията законодателна власт легитимира приеманите от нея закони и утвърждава разбирането, че принципът на правовата държава не се изчерпва с изискването законът да бъде спазван, но и че приетите закони трябва да отговарят на началата, на които стъпва едно демократично управление.

Същевременно Конституцията като предоставя на Народното събрание законодателната власт (чл.62 и чл.84 от Конституцията), по този начин му признава правото да преценява целесъобразността от приемането, изменението, допълнението или отмяната на един или друг закон или негова разпоредба, защото тъкмо това съставлява нейното ядро. Единствено Народното събрание има власт да решава дали и как да регулира обществените отношения, които се поддават на трайна уредба, освен ако Конституцията не изисква материята да бъде уредена със закон. Преценката му относно параметрите и съдържанието на нормативната уредба, съгласно принципа на правовата държава, обаче не може да не се съобразява с предписанията на Конституцията и следващите я конкретни разпоредби на Закона за нормативните актове, доколкото те съдържат едни или други изисквания, с които тъкмо предвид принципа на правовата

държава, законодателят е длъжен да спазва. Ето защо поначало законодателят може да преценява, дали и какви условия да включва в приеманите от него закони, с които регулира съответни обществени отношения, но като се съобразява с духа и разпоредбите на Конституцията и на Закона за нормативните актове.

Разгледана в контекста на изложените мотиви условията, които поставя разпоредбата на чл.2, ал.1 ЗУПГМЖСВ граждани, притежаващи жилищно-спестовен влог да получат финансова компенсация, не влиза като цяло в противоречие с принципа на правовата държава. ЗУПГМЖСВ има за цел да ликвидира отношения, които са установили в миналото, към 31 декември 1990 г., преди той да бъде приет. В този смисъл регламентацията е обвързана със завареното положение. Идеята на законодателя, както тя е формулирана в чл.1 и чл.2, ал.1 ЗУПГМЖСВ, е финансова компенсация да получат само онези лица, които към 31 декември 1990 г. са притежавали жилищно-спестовен влог и отговаряли на определени тогава изисквания за да закупят жилище от държавата или общините. Отпадането на ангажимента на държавата и общините да продават жилища, поставя в неблагоприятно положение гражданите, които са могли да реализират това право и затова е справедливо те да бъдат финансово компенсирани. Тъй като притежаването на жилищно-спестовен влог само по себе си не е било достатъчно в условията на отмененото законодателство да обоснове правото да се закупи жилище от държавата или общините, държавата не се е ангажирала да компенсира финансово всички притежатели на жилищно-спестовни влогове, както и въобще влоговете на гражданите, открити до 31 декември 1990 г. Ето защо уважаването на искането на главния прокурор да се допусне финансово компенсиране на всички притежатели на жилищно-спестовни влогове към 31 декември 1990 г., означава уредбата на ЗУПГМЖСВ да напусне плоскостта на завареното правно положение и да формулира ново основание за обвързването на държавата за финансово компенсиране на

гражданите, като то по-специално да бъде не отпадането на ангажимента на държавата и общините да продават жилища, а откриването на жилищно-спестовен влог в ДСК към 31 декември 1990 г., без значение дали действащото по това време законодателство е позволявало да се закупи жилище.

Законодателят правилно приема, че правото на финансова компенсация има своето основание в съществува в миналото уредба, но когато я преурежда справедливо отчита също така факта, че трябва да се съобразява и с промените, които са настъпили в общественоекономическия живот у нас. Затова и той основателно е актуализирал т.1 от чл.2, ал.1 ЗУПГМЖСВ в сравнение с първоначално поставяните към гражданите изисквания да могат да придобият жилище от държавата и общините, а оттук и на финансова компенсация. Този критерий е част от завареното положение и търпи съответно осъвременяване. Колкото до т.2 и т.3 на чл.2, ал.1 ЗУПГМЖСВ те повтарят съществували в миналото условия, чието наличие и обосновавало правото на закупуване на жилище от държавата или общините и които гражданите са изпълнили.

Не така обаче стоят нещата с т.4 на чл.2, ал.1 ЗУПГМЖСВ, с която е въведено от законодателя изцяло ново и самостоятелно, без аналог в действащото към момента на откриване на жилищно-спестовния влог законодателство изискване, за да се ограничи кръга от граждани с право на финансова компенсация. Законодателството относно придобиването на жилища преди 1990 г. въобще не се е интересувало извън притежаването на жилище от другото имущество на гражданите, напр. размерът на техните влогове. Според Конституционния съд обаче е недопустимо заварени категории да бъдат преформатирани с помощта на критерии, които действащата към момента на въвеждането им Конституция не допуска. Промяната в обстоятелствата не може да бъде оправдание за „обогатяването“ на една и без това рестриктивна политика с недопустими от Конституцията рестрикции. Член 6 , ал.2 от Конституцията не допуска

ограничения на правата на основание имуществено състояние на гражданите. Имущественото състояние на гражданите не може да бъде основание за диференциация в правното регулиране, вкл. по отношение придобити права. Така, че законодателят когато създава правна уредба, чиято задача е да ликвидира едно заварено положение, справедливо ще бъде да отчита промените в обстановката, но не трябва да го прави с помощта на критерии, които Конституцията не приема.

Текстът на чл.2, ал.1, т.4 ЗУПГМЖСВ не е съществувал в първоначалния текст на приетия през 1991 г. закон. Той се появява за първи път с измененията и допълненията в ЗУПГМЖСВ през 1992 г. Оттогава досега съдържанието му остава едно и също, а изменения в него засягат единствено числото, което изразява стойността на притежаваното от вложителя имущество и въпросът на каква база то да се изчислява.

Конституционният съд не споделя довода, че чл.2, ал.1 ЗУПГМЖС противоречи на чл.17, ал.5 от Конституцията. ЗУПГМЖС се занимава с финансовото компенсиране на определени граждани, притежаващи жилищно-спестовни влогове, които представляват вземания. Както логическото, така и систематическото тълкуване на чл.17 от Конституцията недвусмислено посочват, че когато говори за „собственост“ той има предвид вещно право, а не въобще „имущество“ или „собственост в широк смисъл“, както се поддържа в някои решения на Конституционния съд, за да може текстът да обхване и вземанията (Решение № 7 от 2001 г. по к.д. № 1 от 2001 г.; Решение № 17 от 1999 г. по к.д. № 14 от 1999 г.), търговското предприятие (Решение № 3 от 2000 г. по к.д. № 3 от 2000 г.), капитала на търговско дружество (Решение № 11 от 2001 г. по к.д. № 18 от 2000 г.), правото на зачитане на личната тайна в стопанската сфера (Решение № 18 от 1997 г. по к.д. № 12 от 1997 г.). В тези решения на практика като даденост се приема едно разширително тълкуване на понятието „право на собственост“ като се смесват правото на собственост и основното конституционно право на собственост, което формира

материалните основи на съществуване на индивида. По такъв начин в тях подменя имуществено право със субективното право в публично-правната сфера.

Конституционният съд разглежда жилищните компенсаторни записи като непарични платежни средства (Решение № 7 от 2002 г. по к.д. № 10 от 2002 г.). В действащото законодателство, по-специално ЗСКИ, не се съдържат аргументи, които да му дадат основание той да приеме тезата, която се поддържа в искането, че те са ценни книжа. Уредбата преди отмяната на § 9 от Заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ също не дава основание за такъв извод.

2. Главният прокурор иска да бъде обявен за противоконституционен § 7, т.1 ЗИДЗУПГМЖСВ в частта му относно чл.7, ал.3 ЗУПГМЖСВ. Всъщност предмет на искането е чл.7, ал.3 ЗУПГМЖСВ, тъй като § 7, т.1 ЗИДЗУПГМЖСВ няма самостоятелно значение (Решение № 6 от 2008 г. по к.д. № 5 от 2008 г.). Този текст разпорежда, че парични компенсации могат да се ползват само гражданите, притежаващи жилищно-спестовни влогове към 31 декември 1990 г., които са придобили или започнали изграждане на жилища след 3 август 1992 г. Според главния прокурор той е противоконституционен защото не третира еднакво всички граждани притежаващи жилищно-спестовни влогове. Датата съвпада с влизането в сила на първото изменение на ЗУПГМЖСВ през 1992 г. Разпоредбата на чл.7, ал.3 ЗУПГМЖСВ всъщност възстановява § 9 от Заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ (ДВ, бр.62 от 1992 г.), който е придобил след изменението през 2000 г. съвсем друг смисъл. Няма съмнение, че когато съществуването на едно право се обвърже със срок, след това този срок се отмени и отново възстанови, се създава объркване и страда правната сигурност.

Но има и друго. ЗУПГМЖСВ още при приемането си през 1991 г. - той е обнародван на 4 октомври - определя, че право на финансова

компенсация имат гражданите, които притежават жилищно-спестовни влогове към 31 декември 1990 г. Сам законодателят след това, когато изменя закона през 1992 г., внася допълнителни изисквания за получаване на финансова компенсация, обвързвайки я с датата на влизане в сила на ЗИД на Закона за уреждане на жилищните въпроси на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове, каквото е било тогава неговото наименование. Промените в закона обаче не са от такъв характер, че да променят неговата философия и да изключат онази група граждани, които са притежавали жилищно-спестовен влог към 31 декември 1990 г. и са започнали изграждането на своите жилища преди 3 август 1992 г.

Обвързването на правото на финансова компенсация с придобиването или започване изграждането на жилище след 3 август 1992 г. не може да бъде оправдано и с късното приемане на Правилника за прилагане на закона. То е станало чак след изменението на закона през 1992 г. като е била „санирана“ разпоредбата на § 7 от Допълнителните разпоредби, която при приемането на закона през 1991 г. е изисквала Министерският съвет да издаде правилник за прилагането му в месечен срок. Неприемането в срок на правилник за прилагане на закон не може да бъде основание за „отместване“ впоследствие във времето на неговото действие.

3. В искането се поддържа, че и § 11, ал.3 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ е противоконституционен, защото според него не всички, а само лицата, включени в окончателните списъци, които са придобили или започнали жилище в срок до 5 години от влизането в сила на този закон, могат да получат легова индексация. Конституционният съд не приема този довод. Законодателят наистина въвежда ново изискване, но в същото време дава и достатъчен период от време гражданите да съобразят поведението си с него, който започва да тече от датата на влизане на ЗИДЗУПГМЖСВ в

сила. Законодателят има право да преценява, как да се уредят отношенията във времето, още повече че става въпрос за отношения които са заварени и целта е те да се ликвидират, а не да се точат във времето. Конституционният съд не може да преценява, както настоява в своето становище Националният компенсационен жилищен фонд, дали отпусканите от бюджета средства ще бъдат достатъчни. Това е задължение на държавата. Ето защо възприетото в § 11, ал.3 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ решение не нарушава принципа на правовата държава. Но държавата ще трябва да бъде в състояние да посрещне финансовите претенции на гражданите. Следователно чл.7, ал.3 от ЗУПГМЖСВ не е противоконституционен.

4. В искането се поддържа, че трябва да бъдат отменени като противоконституционни и § 10 от ЗИДЗУПГМЖСВ, както и свързания с него § 12 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ (ДВ, бр.ЮО от 2008 г.). Тук е нужно уточнението, че очевидно става въпрос за § 10 от ЗИДЗУПГМЖСВ, който се отнася за § 9 от Заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ (ДВ, бр.62 от 1992 г. изм. ДВ, бр.31 от 2003 г., отм. бр.100/2008 г.) защото в искането се посочва, че той е част от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ. С тези две разпоредби се обезсилват издадените преди това жилищни компенсаторни записи и съответно се урежда механизъм за тяхното изземване. С промяната в ЗУПГМЖСВ през 2000 г. законодателят е допуснал граждани, които попадат в групите по чл.3, ал.1 от закона, да поискат определените им към 31 декември 1990 г. спестовни числа да ги преобразуват в жилищни компенсаторни записи и с тях да купуват жилища и парцели, които са предназначени по плана за жилищно строителство (§ 9 от Заключителните разпоредби на ЗИД на Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти - ДВ, бр.9 от 2000 г.). Впоследствие през 2003 г. той разширява възможностите и допуска най-общо с тези

записи да се участва и в приватизационни сделки за закупуване на дялове и акции от търговски дружества, включени в списъка по чл. 11 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол (§ 24, ал.2 от ЗИДЗПСГЖ, с който се променя § 9, ал.2 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ- обн. ДВ, бр.28/2002 г., изм. ДВ, бр.20/2003 г.)- Параграф 10 ЗИДЗУПГМЖСВ и § 12 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ отменят тези възможности.

В искането се твърди, че компенсаторните жилищни записи са ценни книги и законодателят нарушава чл.4, ал.1 и чл.17,ал.5 от Конституцията като ги обезсилва. В становищата по делото на министъра на финансите, на министъра на регионалното развитие и благоустройството и на Националния компенсационен жилищен фонд се посочва, че жилищните компенсаторни записи са непарични платежни средства, а не ценни книжа понеже не са включени в изчерпателното изброяване на чл.2 ЗСКИ. Те не са част и от държавния дълг. В полза на подобни изводи говори и обстоятелството, че когато се приема ЗСКИ през юни 2002 г., жилищно-компенсаторните записи са вече факт от една година, но този закон не намира за нужно да ги спомене. Промяната в закона, която допуска жилищните компенсаторни записи да бъдат използвани в приватизацията въобще не е била съпроводена с промяна в ЗСКИ, който е в сила от юни 2002 г., нещо което е правело неясен режима на сключване на сделки и плащанията с тях. Тъкмо възможността за участие в приватизационни сделки за закупуване на дялове и акции от търговски дружества обаче е накарала ВАС, след като първоначално е застанал на друга позиция, да приеме в няколко свои решения (р.№ 1867-06-5 чл.с-в ВАС; р.№ 1707-06-5 чл.с-в ВАС), че за тях ще се прилага по аналогия чл.2 и чл.3 от ЗСКИ и те ще трябва да се регистрират в Централния депозитар. По този начин ВАС е приел, че запълва една празнина в законодателството, доколкото липсва уредба относно сделките и плащанията с жилищните компенсаторни записи по ЗУПГМЖСВ и така обявява нещо, което законодателят макар и

да е имал възможност, се е въздържал да каже. В процеса на правоприлагането също е имало проблеми, защото не е било уредено съотношението при преобразуване от областните управители на спестовните числа в жилищни компенсаторни записи.

Според Конституционния съд разпоредбите на § 10 от ЗИДЗУПГМЖСВ, както и свързания с него § 12 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ не противоречат на чл.4, ал.1 от Конституцията. Отменената уредба по § 9 от Заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ е твърде непълна, обща и затруднява правоприлагането. Подобен подход на уредба не е в унисон с принципа за правовата държава. От друга страна, законодателят е свободен да преценява дали да допусне издаването на подобни записи и как те да се използват. Същественото е да не се нарушават придобитите права на гражданите, притежатели на жилищно-спестовни влогове, чието правно положение законодателят иска да уреди. Според § 13 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ местните комисии служебно възстановяват заеманата от гражданите, чиито записи се обезсилват, позиция на правоимащи по чл.3, ал.1 ЗУПГМЖСВ и те ще могат да получат както всички останали притежатели на жилищно-спестовни влогове, открити към 31 декември 1990 г., финансова компенсация. Колкото до физическите и юридическите лица, които са придобили такива записи за да ги използват в процеса на приватизацията, те са поели неоправдан финансов риск при действащата към момента правна уредба и наличието на съществени празнини в законодателството относно търговията с тях, както и прибързаното им смесване с компенсаторните записи по ЗОСОИ. Още повече, с придобиването на жилищни компенсаторни записи по отменения § 9 от Заключителните разпоредби на ЗИДЗУПГМЖСВ от физически и юридически лица, те са били наясно, че отпада финансовата компенсация, защото тя по смисъла на ЗУПГМЖСВ се свързва с придобиването на жилище.

По изложените съображения, на основание чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията Конституционният съд

Р Е Ш И :

1. Обявява за противоконституционни разпоредбите на чл.2, ал.1, т.4 и на чл.2, ал.1, т.1 в частта „заедно със стойността на имуществото по т.4" от Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.82 от 1991 г., изм.ДВ, бр.44 от 2009 г.).

2. Обявява противоконституционността на чл.7, ал.3 от Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.82 от 1991 г., изм.ДВ, бр.44 от 2009 г.).

3.Отхвърля искането на главния прокурор за установяване на противоконституционност на чл.2, ал.1, освен в частта му по т.1 на това решение, т.2 и т.3 от Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.82 от 1991 г., изм.ДВ, бр.44 от 2009 г.); на § 11, ал.3 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.100 от 2008 г., изм.ДВ, бр. 44 от 2009 г.); на § 10 Закона за изменение и допълнение на Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове и на § 12 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове (ДВ, бр.100 от 2008 г., изм.ДВ, бр. 44 от 2009 г.).

Председател: Евгени Танчев